

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาปัจจัยนำเข้าเพื่อการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ โดยศึกษาในกลุ่มประชากรในโรงเรียนนำร่องโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ เมื่อปีการศึกษา 2542 เก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้บริหารโรงเรียน ครู นักเรียน ผู้ปกครอง เจ้าหน้าที่สาธารณสุขชุมชน ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม จึงสามารถนำมาวิเคราะห์ให้เห็นถึงปัจจัยนำเข้าฯ ดังนี้

1. ปัจจัยนำเข้าด้านนโยบายหลักโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ

กระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงสาธารณสุขได้ร่วมกันกำหนดนโยบายหลักของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ภายใต้บริบทของการส่งเสริมสุขภาพ เพื่อให้โรงเรียนยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินงาน โดยพอสรุปได้ดังนี้ การนำรูปแบบสุขภาพแบบองค์รวม (Holistic) มาเน้นความสัมพันธ์ระหว่างร่างกาย จิตใจ สังคม และรวมถึงสิ่งแวดล้อมทางด้านสุขภาพส่งเสริมกระตุ้นให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในการพัฒนาความรู้และทักษะสุขภาพของบุตรหลาน เน้นถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ส่งผลต่อสุขภาพของนักเรียน ด้านสุขภาพในโรงเรียนจัดให้มีน้ำดื่ม น้ำใช้ที่สะอาด มีห้องน้ำห้องส้วมที่เพียงพอ มีการจัดเก็บขยะที่ถูกสุขลักษณะ มีสถานที่ออกกำลังกายที่เหมาะสม เน้นความสำคัญของสภาพสังคมโรงเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเน้นผู้เรียนเป็นจุดศูนย์กลาง เชื่อมโยงบริการทางด้านสุขภาพทั้งในระดับภูมิภาคและระดับท้องถิ่น มุ่งให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตรการเรียนเพื่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านทักษะและความรู้ทางด้านสุขภาพ ผลักดันให้เกิดการเสมอภาคทางเพศในด้านการศึกษา ให้โรงเรียนและชุมชนได้ร่วมงานประสานกันในการสร้างเสริมกิจกรรมทางด้านสุขภาพ

หลังจากที่ผู้บริหารโรงเรียนรับทราบถึงนโยบายหลักของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพแล้วก็ได้นำมาปรึกษาร่วมกับคณะครู ตัวแทนจากชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษา คณะกรรมการสถานักเรียน เพื่อร่วมกันจัดทำนโยบายสุขภาพของโรงเรียน เพื่อเป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินงานเพื่อให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งการกำหนดนโยบายสุขภาพนั้นแต่ละโรงเรียนจะนำมาประยุกต์ให้เข้ากับสภาพของโรงเรียนและชุมชน ซึ่งก็จะมีข้อที่เหมือนกัน ซึ่งแต่ละโรงเรียนจะมีการกำหนดนโยบายสุขภาพและยุทธศาสตร์ การดำเนินไว้อย่างชัดเจนในธรรมนูญของโรงเรียน เน้นการมี

ส่วนร่วมของทุกฝ่าย กระทำอย่างเป็นขั้นตอน เช่น โรงเรียนทุ่งเสียว ได้มีการร่วมกำหนดนโยบายสุขภาพของโรงเรียนจากคณะกรรมการสถานศึกษา ครู นักเรียนอนามัยโรงเรียน โดยรวมกำหนดไว้ตั้งแต่ปี 2542 เป็นต้นมา โดยได้กำหนดไว้ 3 ข้อหลักดังนี้

1. นโยบายพัฒนาสิ่งแวดล้อมเพื่อสุขภาพ เช่น โรงอาหารที่สะอาดถูกสุขลักษณะ น้ำดื่ม น้ำใช้ที่สะอาดเพียงพอ การกำจัดขยะในชั้นเรียน โดยการปลูกฝังนิสัยการแยกประเภทของขยะในชั้นเรียน

2. นโยบายรณรงค์ยาเสพติดในสถานศึกษา เน้นหลักสูตรการเรียนการสอน รณรงค์ไปสู่ชุมชน เดินขบวนรณรงค์ในหมู่บ้าน เขียนป้ายนิเทศน์ จัดนิทรรศการ และเชิญเจ้าหน้าที่ตำรวจมาสอนเรื่องยาเสพติด

3. นโยบายส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสุขภาพทุกอย่าง เช่น กีฬา ให้นักเรียนได้ออกกำลังกาย ภายหลังบริหารตอนเช้าทุกวัน มีชุมนุมชมรมต่าง ๆ

โรงเรียนเวฬุวันได้จัดทำนโยบายสุขภาพแบ่งออกเป็น 4 ด้านดังนี้

1. นโยบายการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน การจัดภูมิทัศน์ให้ร่มรื่น สวยงาม เอื้อต่อการเรียนการสอน

2. นโยบายการคุ้มครองผู้บริโภค ให้ความรู้แก่นักเรียนในการเลือกซื้ออาหาร สิทธิที่นักเรียนจะได้รับจากการซื้อสินค้า

3. นโยบายการบริการด้านสุขภาพของนักเรียน ส่งเสริม ป้องกัน ฝึกระวัง รณรงค์โรคติดต่อ เพื่อเอื้อให้นักเรียนมีสุขภาพที่ดี

4. นโยบายช่วยเหลือนักเรียนได้รับผลกระทบจากผู้ปกครองติดเชื้อเอดส์ ช่วยเหลือนักเรียนที่พ่อแม่เสียชีวิต โดยการจัดหาทุนอุปกรณ์การเรียน ให้กินอาหารกลางวันฟรี

ที่โรงเรียนบ้านสันกำแพงมีการจัดทำนโยบายสุขภาพของโรงเรียนแบ่งออกเป็น 7 ข้อ ดังนี้คือ

1. นโยบายการจัดหลักสูตรเพื่อส่งเสริมสุขภาพที่ยั่งยืน

2. นโยบายพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อสุขภาพ

3. นโยบายความปลอดภัยในโรงเรียน

4. นโยบายเฝ้าระวังและควบคุมโรคติดต่อ

5. นโยบายการรณรงค์ส่งเสริมและป้องกันโรค

6. นโยบายประกันคุณภาพ

7. นโยบายปลอดบุหรี่และสารเสพติด

ส่วนโรงเรียนแม่แฝกใหม่ มีการจัดนโยบายสุขภาพร่วมกับคณะกรรมการโรงเรียน ส่งเสริมสุขภาพ แบ่งเป็น 6 ข้อดังนี้

1. นโยบายการคุ้มครองผู้บริโภค
2. นโยบายการปลอดอบายมุขและสารเสพติดในโรงเรียน
3. นโยบายทันตสุขภาพในโรงเรียน
4. นโยบายการกำจัดลูกน้ำยุงลายในโรงเรียน
5. นโยบายการกำจัดขยะและแยกขยะ
6. นโยบายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อสุขภาพ

ซึ่งจะเห็นได้ว่าแต่ละโรงเรียนก็นำนโยบายหลักมาประยุกต์เพื่อใช้กับโรงเรียนของตนเองตามสภาพของโรงเรียนนั้น ๆ แต่ละนโยบายจะมีการจัดโครงการ และกิจกรรมเข้ามาช่วยเสริม รองรับในแต่ละนโยบาย ซึ่งรูปแบบของโครงการและกิจกรรมที่จัดขึ้นมารองรับนโยบาย จะมีลักษณะคล้ายกันจะแตกต่างกันบ้างคือแต่ละโรงเรียนจะดำเนินการมากน้อยเพียงใด เช่น นโยบายด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อม จะมีโครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนและชุมชน เข้ามาสนับสนุนนโยบาย เพื่อแก้ไข พัฒนา รณรงค์ ปลูกฝังจิตสำนึกให้นักเรียน นโยบายปลอดบุหรี่และสารเสพติด จะมีโครงการโรงเรียนสีขาวมาสนองนโยบายซึ่งต้องถือได้ว่าเป็นนโยบายระดับชาติ นโยบายประกันคุณภาพทางการศึกษาจะมีโครงการประชาธิปไตย เข้ามาสนองนโยบายเพื่อปลูกฝังพื้นฐานวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่นักเรียน รู้จักการทำงานเป็นหมู่คณะ การเป็นผู้นำ ผู้ตามที่ดีทั้งในด้านความรู้และการปฏิบัติ รวมทั้งโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพก็เป็นโครงการที่สนองนโยบายนี้ด้วย นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการได้ขอความร่วมมือไปยังทุกโรงเรียน ให้บรรจุการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภค เข้าไปในนโยบายด้วยเพื่อให้นักเรียนเลือกซื้อสินค้าที่มีประโยชน์ รู้จักวิธีการเลือกสินค้า ไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบจากผู้ขาย เป็นต้น

2. ปัจจัยนำเข้าด้านผู้บริหารโรงเรียน

แนวคิดและหลักการ

กระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงศึกษาธิการได้วางโครงการและแผนการเพื่อที่จะดำเนินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพอย่างจริงจัง จึงคัดเลือกจากโรงเรียนที่มีศักยภาพ มีความพร้อมทั้งในด้านของบุคลากร สถานที่ และโรงเรียนที่ได้ดำเนินงานในงานอนามัยโรงเรียนที่เข้าเกณฑ์ของโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ เพื่อเป็นโรงเรียนนำร่องในโครงการให้แก่โรงเรียนอื่น

สิ่งสำคัญในการคัดเลือกโรงเรียนคือความเห็นชอบ และความสมัครใจของโรงเรียนด้วยเช่นกัน สำหรับจังหวัดเชียงใหม่ได้คัดเลือก โรงเรียนทุ่งเสี้ยว อำเภอสันป่าตอง เป็นโรงเรียนนำร่องโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพพระดั่งจังหวัดเชียงใหม่ และเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างจริงจังและได้ผล ได้มีการประสานความร่วมมือระหว่าง 3 กระทรวง คือ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย มีคำสั่งให้ผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้อำนวยการสามัญจังหวัด ศึกษาธิการจังหวัด ผู้อำนวยการประถมศึกษาจังหวัด และผู้บริหารโรงเรียน ไปรับหลักการและนโยบายเกี่ยวกับการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขโดยตรง ทั้งนี้เพื่อให้เกิดแนวคิดและมีหลักการการดำเนินงานเป็นในทิศทางเดียวกัน และนอกจากนั้นได้คัดเลือกโรงเรียนนำร่องระดับอำเภอละ 1 โรงเรียน และให้ผู้บริหารโรงเรียน ครูอนามัยโรงเรียน ผู้นำชุมชน เข้าร่วมอบรม และรับทราบนโยบายและหลักการที่ถูกต้อง ซึ่งในการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพนั้นผู้บริหารโรงเรียนถือได้ว่าเป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญอย่างมากในการที่นำพาโรงเรียนไปสู่ความสำเร็จ และการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพจะไม่สามารถประสบผลสำเร็จได้ถ้าผู้บริหารโรงเรียนไม่ให้ความร่วมมือและไม่ทราบถึงแนวคิด หลักการ ในการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพที่ถูกต้อง ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนทุกโรงเรียนมีแนวคิด หลักการทิศทางเดียวกัน ซึ่งอาจจะแตกต่างกันบ้างขึ้นอยู่กับผู้บริหารโรงเรียนจะนำไปคิด ประยุกต์เข้ากับสภาพของโรงเรียนและชุมชนนั้น ๆ

ลักษณะการบริหารจัดการ

โรงเรียนที่มีความพร้อมและสมัครใจที่จะเข้าร่วมโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ และผู้บริหารรับทราบถึงแนวคิด และหลักการในการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพแล้วนั้น แต่ละโรงเรียนได้จัดให้มีการประชุมชี้แจงให้แก่คณะกรรมการสถานศึกษา คณะครู ผู้ปกครอง นักเรียนรับทราบเกี่ยวกับการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ และได้จัดให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ครูอนามัยโรงเรียน ครูทุกคน ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ผู้ปกครอง ตัวแทนนักเรียน ฯลฯ เพื่อร่วมกันระดมความคิด แลกเปลี่ยนความคิดเห็น วิเคราะห์ ค้นหาปัญหาและวิธีแก้ปัญหาร่วมกัน เพื่อกำหนดเป็นแผนการดำเนินงานในโรงเรียนโดยจะสอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วยผู้บริหารโรงเรียนจะแบ่งงานให้คณะกรรมการรับผิดชอบตามความสามารถและความถนัดของแต่ละบุคคล ลักษณะของการบริหารส่วนใหญ่จะเป็นในแนวนอน (Horizontal Relationship) คือ ผู้บริหาร และคณะกรรมการทำงานร่วมกันตั้งแต่ขั้นตอนของการคิด วางแผน การปฏิบัติ และให้การสนับสนุนในทุกกิจกรรมทั้งร่างกายและแรงใจ เน้นการทำงานเป็นทีม แม้ว่าจะยังติดขัดอยู่

ระบบราชการบ้าง มอบอำนาจการตัดสินใจให้คณะกรรมการในแต่ละเรื่องที่มีมอบหมาย นอกเหนือจากเรื่องที่เป็นเรื่องสำคัญก็ให้พิจารณาในที่ประชุมร่วมกับคณะกรรมการท่านอื่น เช่น โรงเรียนท่าหลุกสันทราย ผู้บริหารโรงเรียนมีนโยบายที่ต้องการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนให้ร่มรื่น น่าอยู่ ผู้บริหารจะสอนในวิชาเกษตร รับผิดชอบดูแลสร้างอุทยานดอกไม้ จัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนด้วยตนเองโดยทำงานร่วมกับภารโรง ซึ่งเห็นได้ว่าผู้บริหารได้ปฏิบัติเอง เพื่อต้องการช่วยแบ่งเบาภาระและเป็นแบบอย่างให้กับครู และผู้บริหารโรงเรียนเวฬุวัน กล่าวว่า บริหารจัดการโดยให้ทุกคนมีส่วนร่วมโดยแต่งตั้งคณะบุคคลในโรงเรียน สภาครูจะมีหน้าที่วางนโยบาย วางแผนบริหาร ตรวจสอบการใช้งบประมาณ ประเมินผล ปรับปรุงแก้ไข ซึ่งจะทำงานร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษา ตัวแทนนักเรียน ชมรมผู้ปกครอง ศิษย์เก่าเพื่อร่วมกันหาวิธีการที่ดีที่สุด แต่ก็ยังพบว่า มีโรงเรียนแห่งหนึ่ง ผู้บริหารโรงเรียนมีตำแหน่งทางราชการสูงลักษณะของการบริหารงานเป็นแนวตั้ง (Vertical Relationship) คือ จะทำงานในแต่ในด้านบริหารเพียงอย่างเดียว ไม่ค่อยที่จะได้ลงมือปฏิบัติเอง จะอนุมัติแต่โครงการที่ครูมานำเสนอ การที่ครูจะเข้าพบหรือเข้าถึงผู้บริหารโรงเรียนค่อนข้างยาก ไม่มีเวลาให้เต็มที่ การดำเนินงานมีหลายขั้นตอน ซับซ้อนกว่าที่งานจะประสบผลสำเร็จ ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติงานหมดกำลังใจ เจ้าหน้าที่สถานีนามัยแห่งหนึ่งกล่าวว่า บางครั้งมีงานที่ต้องขอความร่วมมือจากผู้บริหาร มักจะไม่ค่อยได้รับความร่วมมือ การขอเข้าพบยากต้องฝากเรื่องไว้ การประสานงานในการดำเนินงานเป็นไปอย่างล่าช้า

3. ปัจจัยนำเข้าด้านบุคลากรครู

บุคลากรครูในโรงเรียนก็ถือได้ว่าเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างมากในการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ เนื่องจากครูจะต้องเป็นผู้ที่ปฏิบัติงาน และดำเนินงานในกิจกรรมต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ซึ่งการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพต้องได้รับความร่วมมือจากครูทุกคนในโรงเรียน จากการศึกษาพบว่าก่อนที่จะเริ่มดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ผู้บริหารโรงเรียนจะประชุมคณะครูชี้แจงแนวคิด หลักการของการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพให้แก่ครูทุกคนในโรงเรียนทราบและจัดการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ โดยครูทุกคนจะร่วมเป็นคณะกรรมการ แต่ละคนจะมีบทบาทและหน้าที่แตกต่างกันไป ทุกโรงเรียนจะมีครูที่หน้าที่หลักในการรับผิดชอบงานด้านส่งเสริมสุขภาพ คือ ครูอนามัยโรงเรียน ในบางโรงเรียนอาจจะมีเพียงคนเดียวหรือมากกว่าก็ได้ขึ้นอยู่กับจำนวนของบุคลากรในโรงเรียน เช่น โรงเรียนท่าหลุกสันทราย และโรงเรียนแม่แฝกใหม่ มีครูอนามัยโรงเรียน 1 ท่าน และแบ่งงานให้ครูท่านอื่นในโรงเรียนรับผิดชอบตามความเหมาะสม โดยมีครูอนามัย

โรงเรียนเป็นผู้ประสานงานทุกจุด ส่วนที่โรงเรียนวัดเวฬุวัน อำเภอสารภี เป็นโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่ มีจำนวนบุคลากรประมาณ 40 คน มีครูที่รับผิดชอบงานด้านอนามัยโรงเรียนจำนวน 4 ท่าน แบ่งหน้าที่รับผิดชอบในด้านบริการสุขภาพในโรงเรียน กิจกรรมคุ้มครองผู้บริโภค งานสิ่งแวดล้อม ในโรงเรียน งานทันตสุขภาพ เป็นต้น ครูอนามัยโรงเรียนจะมีหน้าที่เป็นผู้ดำเนินงานและประสานงานกับครูภายในโรงเรียนและบุคลากรภายนอก ซึ่งการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพให้ประสบผลสำเร็จนั้น ครูอนามัยโรงเรียนจะดำเนินงานเพียงคนเดียวไม่ได้ต้องอาศัยความร่วมมือจากครูทุกคนในโรงเรียนและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขชุมชน เช่น การเฝ้าระวังการเจริญเติบโตของร่างกาย การชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูงซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากครูประจำชั้น การเฝ้าระวังภาวะสุขภาพ สำนวญหา ตรวจวัดสายตา ตรวจสุขภาพช่องปาก เฝ้าระวังโรคเบื้องต้น การฉีดวัคซีนสร้างภูมิคุ้มกัน เฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยงต่อสารเสพติด การรักษาพยาบาลนักเรียนที่มีปัญหาสุขภาพ ต้องอาศัยความร่วมมือจากครูประจำชั้นและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขชุมชน เป็นต้น การดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพมิใช่ทำเพียงแต่ในโรงเรียนเท่านั้นยังได้ประสานงานไปยังชุมชนด้วย เช่น การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ รณรงค์ ในกิจกรรมต่าง ๆ ในข่ายโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ให้ความร่วมมือช่วยเหลือชุมชนในด้านต่าง ๆ ซึ่งถือได้ว่าครูอนามัยโรงเรียนและครูทุกคนมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบมากมายนอกเหนือจากงานด้านการสอนซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่หลัก แต่ก็ยังพบปัญหาบ้างในบางโรงเรียน เช่น ครูอนามัยโรงเรียนแห่งหนึ่ง กล่าวว่า ไม่ค่อยได้รับความร่วมมือจากครูบางท่านในโรงเรียนเท่าที่ควร เช่น เรื่องตรวจสุขภาพของนักเรียนเบื้องต้น ชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูง ครูประจำชั้นบางชั้นอ้างว่าไม่มีเวลาตรวจสุขภาพเบื้องต้นของนักเรียน และเห็นว่าเป็นเรื่องที่ยังไม่เร่งด่วนเอาไว้ทำทีหลัง ทำให้ครูอนามัยไม่สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลสุขภาพเบื้องต้นของนักเรียนในสมุดบันทึกสุขภาพได้ครบทุกชั้น แต่ก็มิได้มีปัญหาทุกโรงเรียนในหลายโรงเรียน ครูในโรงเรียนทุกท่านให้ความร่วมมือในการดำเนินงาน และร่วมมือในกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมสุขภาพของนักเรียนได้เป็นอย่างดี เช่น โรงเรียนท่าหลุกสันทราย เป็นโรงเรียนที่มีจำนวนบุคลากรและนักเรียนไม่มาก ผู้บริหารโรงเรียนและครูทุกคนในโรงเรียนให้ความร่วมมือ ช่วยกันทำงานอย่างจริงจัง เช่น หลังจากรับประทานอาหารกลางวันเสร็จ โรงเรียนจัดให้มีกิจกรรมแปร่งฟันหลังอาหารทุกวัน ซึ่งครูทุกคนจะอยู่ประจำจุดรับผิดชอบคอยดูนักเรียนทุกคนให้เข้าร่วมกิจกรรม ครูทุกคนให้ความร่วมมือดูแลนักเรียนและเอาใจจริงเอาใจกับกิจกรรมนี้อย่างมาก ทำให้ช่วยแก้ปัญหาฟันผุในโรงเรียนได้ ซึ่งในกิจกรรมการแปร่งฟันในหลายโรงเรียนไม่สามารถดำเนินกิจกรรมนี้ให้ประสบผลสำเร็จได้ อาจเนื่องมาจากสถานที่ไม่เอื้ออำนวย นักเรียนมีจำนวนมากครูดูแลไม่ทั่วถึง และไม่ช่วยตรวจตราดูแลนักเรียนอย่างจริงจัง ในโรงเรียนมีกิจกรรมช่วงกลางวันให้นักเรียนทำมากมาย ครูไม่ช่วยดูแลนักเรียนอย่างเคร่งครัด ไม่ประสานงาน และร่วมมือกันอย่างจริงจัง การดำเนินงานในทุกอย่างก็จะไม่สามารถที่จะประสบผลสำเร็จได้

4. ปัจจัยนำเข้าด้านความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานของครู

จากที่ผู้วิจัยได้ศึกษา เก็บข้อมูลกับผู้บริหารโรงเรียน ครู เจ้าหน้าที่สถานีนอนามัย โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกต พบว่า ครูทุกคนในโรงเรียนจะทราบหลักการ แนวคิด มีความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพอยู่ในระดับดี ต้องการอยากที่จะเห็น นักเรียนในโรงเรียนของตนมีสุขภาพทางด้านร่างกายและจิตใจที่สมบูรณ์แข็งแรง และทราบว่า สุขภาพเป็นสิ่งที่ดีจะเป็นบ่อเกิดของการเรียนรู้ที่ดี ครูที่มีความรู้และความเข้าใจในการดำเนินงาน มากที่สุดคือครูอนามัยโรงเรียน ซึ่งจะได้รับการอบรมมาอย่างต่อเนื่องจากสาธารณสุขจังหวัด โดยเฉพาะที่โรงเรียนแม่แฝกใหม่ มีโอกาสได้ไปศึกษาดูงานการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ที่โรงเรียนแม่ข้าวต้มท่าสุด จังหวัดเชียงราย ทำให้มีความรู้เพิ่มเติมสามารถนำมาใช้พัฒนา กับโรงเรียนได้ ในการดำเนินงานครูอนามัยโรงเรียนจะต้องเป็นผู้ประสานงานและให้ความช่วยเหลือ กับครูทุกคน ครูอนามัยโรงเรียนทุ่งเสี้ยว กล่าวว่า ขณะที่โรงเรียนได้เริ่มดำเนินงานในช่วงแรก ครูในโรงเรียนไม่เข้าใจคิดว่างานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพเป็นเรื่องใหม่ เป็นเรื่องยากและไม่ทราบว่า จะดำเนินงานอย่างไร จึงแก้ปัญหาโดยการชี้แจงให้คณะครูทราบว่าเป็นงานเดิมที่โรงเรียนได้ ดำเนินการอยู่แล้ว แต่ก็จะมีการเพิ่มเติมบ้างและครูอนามัยได้เข้าไปช่วยในโครงการที่มีปัญหา ให้ความ เข้าใจ เอาใจใส่ในงานของครูทุกคนอย่างจริงจัง ครูทุกคนในโรงเรียนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ประกอบกับครูส่วนใหญ่จะเป็นครูในพื้นที่อำเภอสันป่าตอง อยากที่จะเห็นโรงเรียนมีการพัฒนาไป ในทิศทางที่ดี ครูทุกคนเริ่มเข้าใจและสามารถดำเนินงานได้ดีให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ นอกจากนั้น ก็ยังมีครูบางคนที่คิดว่างานทางด้านสุขภาพน่าจะเป็นงานของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขรับผิดชอบ มากกว่าที่จะให้โรงเรียนเป็นผู้ดำเนินงาน ซึ่งเป็นความเข้าใจที่ผิดเพราะในการดำเนินงานนั้นต้องมีการ ประสานความร่วมมือจากโรงเรียน ชุมชน เจ้าหน้าที่สาธารณสุข มิใช่เป็นภาระหรือหน้าที่ของ ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง โดยศักยภาพของครูแล้วครูทุกคนมีศักยภาพในการทำงานเป็นอย่างมาก แต่อาจ จะขึ้นอยู่กับความพร้อม และงานที่ต้องรับมากน้อยเพียงใด เพราะทุกโรงเรียนที่ได้รับการ คัดเลือกให้เป็นโรงเรียนนำร่องโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพเหตุผลหนึ่งที่ทำให้โรงเรียน ได้รับการคัดเลือกก็คือโรงเรียนมีความพร้อมและครูในโรงเรียนมีศักยภาพเพียงพอที่จะสามารถ ดำเนินงานได้ เจ้าหน้าที่สถานีนอนามัย ตำบลเจดีย์แม่ครัว ให้เหตุผลว่าสาเหตุที่เลือกโรงเรียน แม่แฝกใหม่ เป็นโรงเรียนนำร่องโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพเนื่องจากโรงเรียนสมัครใจที่จะเข้าร่วม และมีความพร้อมในด้านสถานที่ ชุมชน ครูมีศักยภาพสูง พัฒนาตนเอง เป็นแบบอย่างที่ดี นอกจากนั้นโรงเรียนยังได้คัดเลือกเป็นโรงเรียนนำร่องครูต้นแบบกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ อีกด้วย

จึงพอสรุปได้ว่าครูส่วนใหญ่จะมีความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ อยู่ในระดับดี เนื่องจากโรงเรียนได้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปีการศึกษา 2542 แล้ว ประกอบกับ ปัจจัยด้านศักยภาพของครูที่มีเพียงพอที่จะนำพาโรงเรียนของตนเองดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพได้อย่างต่อเนื่องและมีความยั่งยืนตลอดไป

5. ปัจจัยนำเข้าด้านการจัดการเรียนการสอน

จากการศึกษา โดยการสัมภาษณ์จากผู้บริหารโรงเรียน ครู และสังเกตพบว่า การจัดการเรียนการสอนสอดคล้องตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และการปฏิรูปการศึกษา เป็นการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมโดยเน้นผู้เรียนเป็นจุดศูนย์กลางของการเรียนรู้ ให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในชั้นเรียน มีการประกันคุณภาพทางการศึกษา โดยขณะนี้ทุกโรงเรียนยังคงใช้หลักสูตร ประถมศึกษา พ.ศ.2521 ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533 ได้กำหนดแนวทางในการจัดการเรียนการสอน ให้นักเรียนรู้และเข้าใจในการจัดกิจกรรม เน้นกระบวนการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุ จุดมุ่งหมายที่วางไว้ แบ่งได้เป็น 5 กลุ่ม คือกลุ่มทักษะ กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย กลุ่มสร้างเสริม ประสพการณ์ชีวิต กลุ่มการงานพื้นฐานอาชีพ กลุ่มประสบการณ์พิเศษ ทุกโรงเรียนมุ่งสู่การปฏิรูป การเรียนรู้ พยายามเน้นการจัดทำศูนย์การเรียนรู้ มุ่งนักเรียนเป็นจุดศูนย์กลาง เน้นให้เป็นไปตาม เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา แต่ในหลายโรงเรียนยังพบว่าระบบการเรียนการสอน ภาคทฤษฎีส่วนใหญ่ยังเน้นที่ผู้สอนมากกว่าผู้เรียน และมีการนำการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมาใช้ใน บางวิชา มีแนวโน้มที่จะใช้การสอนแบบมีส่วนร่วมในทุกวิชา โรงเรียนพยายามปรับปรุงคุณภาพ การศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม ความรู้ทักษะพื้นฐานทางวิชาการและด้านอาชีพ ที่เหมาะสม วางแผนการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักสูตร ความต้องการของนักเรียน ท้องถิ่น และสังคม โรงเรียนหลายแห่งได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนในการเรียนการสอนโดยผ่าน วิทยากรภายในชุมชนมาเผยแพร่ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยเชื่อมโยงกับสภาพชุมชน ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม เช่น โรงเรียนท่าหลุกสันทราย ทุกสัปดาห์และวันสำคัญทางศาสนาจะเชิญวิทยากร ภายนอกคือ บุคคลากรในชุมชนที่มีความสามารถในด้านต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมใน ท้องถิ่น โดยมาให้ความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติแก่นักเรียน เช่น การทำกระทง การทำตุง การทำ ประทีปโคมลอย การสอนดนตรีไทยซึ่งทางโรงเรียนให้นักเรียนเล่นเครื่องดนตรีพื้นเมืองได้อย่างน้อย คนละ 1 อย่าง เป็นต้น จัดการเรียนการสอนให้นักเรียนได้ฝึกคิด ปฏิบัติจริง ประเมินและปรับปรุง ตนเอง เช่น กิจกรรมสหกรณ์ กิจกรรมประชาสัมพันธ์ กิจกรรมหน้าเสาธงตอนเช้า กิจกรรมคุ้มครอง ผู้บริโภค กิจกรรมประชาธิปไตย กิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อม เป็นต้น และในยุคแห่งโลกไร้พรมแดนนี้

ทุกโรงเรียนจัดให้มีคอมพิวเตอร์ตามศักยภาพของโรงเรียนเพื่อเป็นแหล่งความรู้และใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอนเพื่อเอื้อต่อการเรียนการสอนของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง โรงเรียนวัดเวฬุวัน จัดให้มีโทรทัศน์วงจรปิดเชิงวิทยุวิทยุการภายนอกเป็นผู้ที่มีความสามารถประสบความสำเร็จในชีวิต และสมาชิกในชุมชนมาให้ความรู้แก่นักเรียนเพิ่มเติมเพื่อเป็นแหล่งความรู้ใหม่ ๆ แก่นักเรียน พัฒนาการเรียนการสอนให้ก้าวหน้าทันกับเทคโนโลยีทางการศึกษา ให้เด็กได้เรียนรู้คอมพิวเตอร์ ตั้งแต่ชั้น ป.3-ป.6 และสามารถสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตได้ตั้งแต่ชั้น ป.5-ป.6 และจัดระบบข้อมูลข่าวสารสนเทศให้ครบถูกต้องกับความต้องการในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยผ่านสื่อ นอกเหนือจากการฟังครูอธิบายในห้องเรียนเพียงอย่างเดียว ซึ่งปัจจุบันทุกโรงเรียนเข้าสู่โรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้ (The Common Core of Learning) เป็นการบูรณาการการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่โลกกลายเป็นชั้นเรียน โดยบูรณาการทุกเนื้อหาวิชาเชื่อมโยงสอดคล้องกับทุกวิชาในการเข้าสู่บทเรียนแต่ละวิชา ให้มีกิจกรรมที่หลากหลายให้เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนในทุกด้าน และกิจกรรมทางวิชาการทุกกลุ่มประสบการณ์ที่หลากหลายตามสภาพพื้นฐานนักเรียนทุกระดับชั้น ให้นักเรียนได้เรียนรู้และทำงานโดยเน้นกระบวนการกลุ่ม เพื่อพัฒนาจิตใจ สุขภาพ การเรียนรู้ และปัญญา เข้าด้วยกัน โรงเรียนทุ่งเดี่ยว มีการจัดการเรียนการสอนโดยนำกระบวนการทักษะชีวิต การปฏิเสธ การแก้ไขปัญหาชีวิต จัดทำโครงการร่วมกับสถานีตำรวจอำเภอสันป่าตองมาอบรมเรื่องยาเสพติด แก่นักเรียนทุกภาคเรียน ให้นักเรียนรู้ทักษะการปฏิเสธ โทษของยาเสพติด เพื่อสามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน มีการจัดการเรียนวิชาสุขศึกษาในโรงเรียนซึ่งอยู่ในกลุ่มวิชาสร้างเสริมลักษณะนิสัย เนื้อหาจะเป็นในรูปแบบการดูแลสุขภาพร่างกายของตนเอง การทำความสะอาดร่างกาย การป้องกันโรค การแบ่งปัน เป็นต้น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนสามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันและดูแลสุขภาพด้วยตนเองได้ โดยเฉพาะในชั้น ป.4-ป.6 รัฐบาลได้จัดทำแนวการสอนในเรื่องการคุ้มครองผู้บริโภค สุขศึกษามาให้โรงเรียนใช้สอน และมีการเรียนวิชาพลศึกษาเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้ออกกำลังกาย จัดสร้างสนามกีฬา ลานกีฬาต้านยาเสพติด จัดอุปกรณ์กีฬาอย่างเพียงพอ ในบางโรงเรียนจะไม่มีครูพลศึกษาโดยตรง หรือมีไม่เพียงพอก็ได้รับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพเข้ามาช่วยสอนด้วย เพื่อให้ นักเรียนทุกชั้นเรียนได้ออกกำลังกายอย่างถูกต้อง นอกจากนั้นทุกโรงเรียนพยายามจัดสภาพแวดล้อมให้โรงเรียนมีบรรยากาศที่ดีและสร้างความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ มีความปลอดภัย ไร้มลภาวะ จัดให้มีวัสดุอุปกรณ์เสริมสร้างพัฒนาการเรียนรู้อย่างสมบูรณ์เพื่อเอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน และเพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุเป้าหมายโรงเรียนได้มีการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งนำผลการประเมินไปนิเทศ ปรับปรุง พัฒนางานอยู่เสมอ

6. ปัจจัยนำเข้าด้านการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ

การจัดสิ่งแวดล้อมที่ดีภายในโรงเรียน ทั้งในด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมทางสังคม จะช่วยส่งผลให้นักเรียนมีความพร้อม ศักยภาพเพียงพอสามารถเรียนรู้ได้เต็มที่ และมีความรักในการเรียนและการทำงานร่วมกัน สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ คือ อาคารสถานที่ ห้องน้ำห้องส้วม สนามกีฬา โรงอาหาร บริเวณรอบ ๆ โรงเรียน เป็นต้น โรงเรียนควรต้องพยายามที่จะพัฒนาโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนที่น่าอยู่ มีบริเวณโรงเรียนที่สะอาด ร่มรื่น สวยงาม มีความปลอดภัยจากอุบัติเหตุต่าง ๆ ภายในห้องเรียนมีอากาศถ่ายเทได้สะดวก มีโรงอาหารที่ถูกสุขลักษณะ มีการจัดเก็บขยะมูลฝอยที่ถูกต้อง มีห้องน้ำสะอาดและเพียงพอจำนวนนักเรียน มีน้ำดื่ม น้ำใช้ที่สะอาด เป็นต้น

จากการศึกษาข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสนทนากลุ่ม การสังเกตจากกลุ่มผู้บริหาร ครู นักเรียน และกลุ่มคนงาน พบว่า ทุกโรงเรียนมีนโยบายและความต้องการพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางกายภาพของโรงเรียนให้ร่มรื่น สวยงาม สะอาด มีสถานที่พักผ่อน มีสนามกีฬาให้นักเรียนได้ออกกำลังกาย จัดการแข่งขันกีฬาภายในโรงเรียนและระหว่างกลุ่มโรงเรียน เชิญผู้ปกครองมาเล่นกีฬา เช่น โรงเรียนท่าหลุกสันทรายทุกเช้าจะมีชมรมผู้สูงอายุในหมู่บ้านมาออกกำลังกายทุกวัน โรงเรียนทุ่งเสียวมีการสร้างสวนสุขภาพ ในช่วงเย็นจะมีผู้ปกครองพาบุตรหลานเข้ามาออกกำลังกาย มีกลุ่มวัยรุ่นในหมู่บ้านเข้ามาเล่นฟุตบอลทุกวัน แต่ละโรงเรียนพยายามที่จะพัฒนาและปรับปรุงสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนให้น่าอยู่เอื้อต่อสุขภาพตามศักยภาพของโรงเรียนและงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุน ซึ่งพบว่าตั้งแต่ที่โรงเรียนได้เข้าร่วมโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพสิ่งแวดล้อมทางกายภาพของโรงเรียนอยู่ในระดับที่น่าพอใจ ครูผู้รับผิดชอบงานด้านสิ่งแวดล้อมโรงเรียนแม่แฝกใหม่ กล่าวว่า ตั้งแต่ที่โรงเรียนได้รับการคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนนำร่องโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ โรงเรียนมีการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนพัฒนาจากอดีตมาก โดยโรงเรียนได้รับคัดเลือกจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดให้เป็นโรงเรียนนำร่องในโครงการโรงเรียนน่าอยู่ จากสภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่เคยแห้งแล้ง ไม่ค่อยมีต้นไม้ บริเวณโรงเรียนไม่ค่อยสะอาด พัฒนาขึ้นให้สวยงาม มีต้นไม้มากขึ้น โรงเรียนมีความเป็นระเบียบมากขึ้น และยังได้รับงบประมาณปรับปรุงโรงอาหารให้ถูกหลักสุขาภิบาล เพื่อเป็นตัวอย่างแก่โรงเรียนแห่งอื่นใน สปจ.เชียงใหม่ นอกจากนั้นแต่ละโรงเรียนได้พยายามปลูกฝังให้นักเรียนรักต้นไม้ รักธรรมชาติ รู้จักต้นไม้ในท้องถิ่น และประโยชน์ของสมุนไพรธรรมชาติ เช่น โรงเรียนท่าหลุกสันทราย โรงเรียนบ้านสันกำแพง โรงเรียนทุ่งเสียว จัดสวนสมุนไพรหาต้นไม้ที่หายากจาก

ในท้องถิ่นมาจัดเป็นจุดศึกษาธรรมชาตินอกห้องเรียน เพื่อช่วยเสริมความรู้แก่นักเรียนเพราะบางชนิดเป็นต้นไม้หายากและมีประโยชน์ โดยเฉพาะที่โรงเรียนทุ่งเดี่ยวผู้บริหารโรงเรียนมีความชอบเกี่ยวกับเรื่องสมุนไพรไทย จัดให้มีสหกรณ์ยาสมุนไพรสำหรับใช้ในโรงเรียนเพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาด้านสุขภาพเพื่อดูแลก่อนนำส่งโรงพยาบาล แต่ในบางโรงเรียนอยากทำจุดศึกษาสมุนไพรธรรมชาติ แต่ยังไม่สามารถดำเนินการได้เนื่องจากขาดงบประมาณและยังไม่มีผู้รับผิดชอบอย่างจริงจัง ด้านอาคารสถานที่ จะมีครูผู้รับผิดชอบในงานอาคารสถานที่โดยตรงจะดูแลความปลอดภัยในอาคาร และรอบบริเวณโรงเรียน แบ่งเขตรับผิดชอบให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการดูแลโรงเรียน เมื่อพบอุปกรณ์ชำรุดเสียหายก็จะทำการแจ้งครูหรือผู้บริหารทราบทันที ครูอนามัยโรงเรียนท่าหลุกสันทราย กล่าวว่า โรงเรียนมีการแบ่งเขตรับผิดชอบรอบบริเวณโรงเรียนตามกลุ่มสีให้นักเรียนช่วยกันทำความสะอาดทุกเช้าก่อนเข้าเรียนจะสับเปลี่ยนให้รับผิดชอบทุกอาทิตย์ โดยมีครูเป็นผู้ประเมินให้คะแนนและให้รางวัลกลุ่มสีที่ชนะเลิศเมื่อสิ้นสุดภาคเรียน ทั้งนี้เพื่อต้องการให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมในโรงเรียน พยายามจัดกิจกรรมด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เช่น การปลูกต้นไม้เนื่องในวันสำคัญทั้งในโรงเรียนและชุมชน การแบ่งเขตรับผิดชอบทำความสะอาด เป็นต้น ด้านการกำจัดขยะภายในโรงเรียน โรงเรียนทุกโรงเรียนจะมีปัญหาในเรื่องการทิ้งขยะของนักเรียน ถึงแม้ว่าจะให้นักเรียนช่วยเก็บขยะและมีถังขยะแยกประเภทที่พอเพียงกับจำนวนนักเรียน แต่ก็ยังพบปัญหาอยู่ ผู้บริหารโรงเรียนเวฬุวัน กล่าวว่า โรงเรียนจัดให้มีถังขยะแยกประเภทตามจุดต่าง ๆ รอบบริเวณโรงเรียนที่เพียงพอก็ยังพบปัญหาขยะอยู่รอบ ๆ โรงเรียน โดยสาเหตุมาจากนิสัยการทิ้งขยะไม่เป็นที่ของนักเรียน ซึ่งโรงเรียนพยายามจะแก้ปัญหาอยู่ ส่วนการทำลายขยะโรงเรียนใช้วิธีขุดหลุมกลบฝังมีเพียงโรงเรียนเดียวที่ทำการเผาขยะ คือโรงเรียนแม่แฝกใหม่ เนื่องจากได้รับงบประมาณสนับสนุนสร้างเตาเผาขยะจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด แต่วิธีนี้ก็พบปัญหาอยู่คือเวลาที่เผาขยะจะมีกลิ่นควน กลิ่นของพลาสติกไหม้ไฟ ส่งกลิ่นเหม็นไปบ้านที่อยู่ใกล้โรงเรียนบ้าง ภารโรงโรงเรียนแม่แฝก กล่าวว่า เรื่องขยะในโรงเรียนก็มีปัญหาบ้างแต่สามารถจัดการได้รวดเร็ว ส่วนการกำจัดขยะจะทำการเผาทุกวัน ถึงแม้ว่าเตาเผาจะไม่ถูกต้องตามมาตรฐานแต่ก็สามารถใช้งานได้ดี ส่วนในโรงเรียนที่ใช้วิธีกำจัดขยะโดยวิธีขุดหลุมกลบฝัง แต่ละโรงเรียนให้เหตุผลว่า เหตุที่ใช้วิธีนี้ในการกำจัดขยะเพราะยังไม่มียกงบประมาณในการจัดสร้างเตาเผาขยะ และต้องการนำขยะไปหมักทำปุ๋ยไว้ใช้ในงานเกษตรของโรงเรียน ด้านสุขาภิบาลน้ำดื่มน้ำใช้ ส่วนใหญ่โรงเรียนจะนิยมใช้น้ำบาดาลที่ผ่านการกรองแล้วสามารถดื่มกินได้มาใช้ในโรงเรียน จะมีบ้างที่จะใช้น้ำประปาในหมู่บ้านร่วมด้วย เช่น โรงเรียนเวฬุวัน โรงเรียนทุ่งเดี่ยว จากการสอบถามในเรื่องการตรวจสอบ

คุณภาพของน้ำ พบว่า แต่ละโรงเรียนไม่เคยมีเจ้าหน้าที่ หรือหน่วยงานใดเข้ามาตรวจสอบคุณภาพน้ำให้เลย โดยคิดว่าไม่น่าจะมีปัญหาใด ๆ เพราะยังไม่เคยพบนักเรียนที่เจ็บป่วยเกี่ยวกับโรคที่เกิดจากการดื่มน้ำในโรงเรียน ด้านสุขาภิบาลห้องน้ำห้องส้วม พบว่า ทุกโรงเรียนจะมีสภาพห้องน้ำห้องส้วมที่เก่า ชำรุดบ้าง แต่ที่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน มีการแยกห้องน้ำชาย-หญิง มีการทำความสะอาดทุกวัน จากการสนทนากลุ่มกับนักเรียนเกือบจะทุกโรงเรียนอยากให้โรงเรียนปรับปรุงห้องน้ำให้สวยงามขึ้น เนื่องจากปัจจุบันมีสภาพที่เก่า ไม่ค่อยสะอาด นอกจากนั้นทุกโรงเรียนให้ความสำคัญในด้านการสร้างสิ่งแวดล้อมอย่างมากพยายามที่จะพัฒนาและปรับปรุงสภาพโรงเรียนให้ร่มรื่น น่าอยู่ สะอาด สวยงาม ส่วนในด้านการจัดสิ่งแวดล้อมทางสังคม โรงเรียนมีการสร้างการประสานสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับครู ครูกับนักเรียน นักเรียนกับนักเรียน ผู้ที่เกี่ยวข้องในโรงเรียน และชุมชน ในสังคมโรงเรียนได้มีการจัดกิจกรรมที่จะส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีร่วมกัน เช่น กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา กิจกรรมประเพณี งานเฉลิมฉลองต่าง ๆ เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือเกื้อกูล ทำให้เกิดความอบอุ่น ให้ทุกคนอยู่อย่างมีความสุขในสังคมโรงเรียนและชุมชน ครูให้ความรักความเข้าใจ เช่น จัดกิจกรรมการเรียนการสอน นำทักษะชีวิตเข้ามาบรรจุในแผนการเรียนการสอน จัดให้มีบริการแนะแนวแก่นักเรียน มีชุมชนชมรมต่าง ๆ ให้นักเรียนได้ทำงานร่วมกัน มีกิจกรรมลูกเสือเนตรนารี กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน เป็นต้น เพราะถ้าสภาพแวดล้อมรอบ ๆ โรงเรียนดีก็จะส่งผลให้นักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนมีความพร้อมในการเรียนและมีศักยภาพในการทำงานร่วมกัน อีกทั้งยังจะช่วยส่งเสริมสุขภาพจิตอีกด้วย

7. ปัจจัยนำเข้าด้านการจัดให้บริการด้านสุขภาพที่ดี

คือการให้บริการสุขภาพภายในโรงเรียน การส่งเสริมสุขภาพแก่ผู้ปกครองและชุมชน ทั้งในด้านการรณรงค์ การส่งเสริม การป้องกันและการเฝ้าระวังโรค เป็นต้น จากข้อมูลที่ได้ทำการสัมภาษณ์ ผู้บริหารโรงเรียน อาจารย์ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข พบว่าการให้บริการด้านสุขภาพภายในโรงเรียนนั้น ครูอนามัยโรงเรียนจะเป็นผู้รับผิดชอบหลัก ประสานงานร่วมกับครูประจำชั้นและเจ้าหน้าที่สาธารณสุข โดยการตรวจสุขภาพเบื้องต้นครูอนามัยจะทำหน้าที่ประสานงานร่วมกับครูประจำชั้น เช่น การชั่งน้ำหนัก การวัดส่วนสูง การตรวจหา การตรวจสุขภาพหู ฟัน สายตา เบื้องต้น จัดบริการน้ำดื่มไอโอดีนเพื่อป้องกันโรคคอพอก จัดอาหารเสริมนมและนอกจากนั้นยังประสานงานร่วมกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ภาคเอกชน โดยเฉพาะอย่างเจ้าหน้าที่สาธารณสุขชุมชน จะมีการจัดทำแผนงานการให้บริการสุขภาพประจำปีแก่โรงเรียน มีการมาตรวจตามตารางที่ได้กำหนดทุกครั้ง เช่น การตรวจสุขภาพประจำปีเพื่อค้นหาสาเหตุของโรคและการป้องกันโรค

การฉีดวัคซีน การรณรงค์ให้ความรู้เกี่ยวกับโรคติดต่อต่าง ๆ การตรวจวัดสายตาคอมพิวเตอร์ การตรวจหู การตรวจฟัน การอบรมนักเรียนผู้นำอนามัยโรงเรียนเพื่อให้นักเรียนมีความรู้และสามารถช่วยเหลือเบื้องต้นได้ ร่วมรณรงค์ต่อต้านเรื่องโรคเอดส์ ยาเสพติด ไข่เลือดออกทั้งในโรงเรียนและชุมชน แจกเอกสารแผ่นพับเรื่องน่ารู้เกี่ยวกับสุขภาพแก่ผู้ปกครอง เป็นต้น นอกจากนั้นทุกโรงเรียนยังจัดให้มีห้องพยาบาลเพื่อให้การปฐมพยาบาลเบื้องต้นแก่นักเรียนที่เจ็บป่วยไม่มาก มีการจัดเตียงนอนสำหรับผู้ป่วย ดุยาสามัญ โดยจะมีครูอนามัยเป็นผู้รับผิดชอบดูแลห้อง จัดให้นักเรียนผู้นำอนามัยมาช่วยทำความสะอาดและเฝ้าห้องพยาบาลบางครั้ง แต่ก็ยังพบปัญหา เช่น ห้องพยาบาลที่โรงเรียนทุ่งเสียวไม่ได้เปิดใช้ตลอด มีฝุ่น เหมือนกับไม่ได้เปิดใช้งานเลย ครูอนามัยโรงเรียนให้เหตุผลว่า ครูผู้รับผิดชอบห้องพยาบาลเสียชีวิต และยังไม่มีครูท่านใดมารับผิดชอบอย่างจริงจัง ดังนั้นครูอนามัยก็เลยรับผิดชอบแทนแต่ยังไม่ได้ทำความสะอาด สภาพห้องก็เลยไม่เรียบร้อย และจะไม่เปิดห้องทิ้งไว้เพราะนักเรียนชอบแอบเข้ามาสูบบุหรี่ในห้อง ถ้ามีนักเรียนป่วยก็จะมาเปิดใช้เป็นครั้ง ๆ ไป แต่ในอนาคตก็จะพัฒนาให้สะอาดขึ้น และที่โรงเรียนบ้านสันกำแพงจัดห้องพยาบาลได้สะอาด เรียบร้อย อากาศถ่ายเทสะดวก และมีการแยกเตียง ครู นักเรียนที่ป่วยเป็นโรคติดต่อ และนักเรียนที่ป่วยเป็นโรคไม่ติดต่อ แต่พบว่าครูผู้รับผิดชอบประจำห้องพยาบาลเป็นครูที่เพิ่งย้ายมาจากโรงเรียนอื่น ไม่มีความรู้ในด้านการพยาบาล และไม่เคยรับผิดชอบงานด้านการพยาบาลมาก่อน แต่ก็แก้ปัญหาด้วยการไปอบรม และเมื่อนักเรียนเกิดเจ็บป่วยฉุกเฉินหรือครูผู้รับผิดชอบห้องพยาบาลประเมินแล้วว่าอาการหนักก็จะนำส่งไปรักษาที่สถานอนามัยหรือโรงพยาบาลประจำอำเภอต่อไปโดยนักเรียนจะทำการรักษาฟรี เนื่องจากใช้สิทธิของเด็กที่มีอายุ 0-12 ปี รักษาฟรีตามโครงการของรัฐบาล นอกจากนั้นในโรงเรียนบางแห่งยังได้ทำประกันอุบัติเหตุให้กับนักเรียน หากเกิดอุบัติเหตุกับนักเรียนก็ต้องเสียค่าใช้จ่าย เช่น ที่โรงเรียนเวฬุวัน โรงเรียนบ้านสันกำแพง ส่วนโรงเรียนทุ่งเสียวกำลังจะดำเนินการในปีนี ส่วนในด้านการให้บริการทางด้านสุขภาพแก่ครู ก่อนเปิดภาคเรียนจะมีการตรวจสุขภาพประจำปีของครูโดยจะทำการตรวจที่โรงพยาบาลประจำอำเภอทุกปี นอกจากการให้บริการทางด้านสุขภาพกายแล้วโรงเรียนยังได้ให้บริการทางด้านสุขภาพจิตของนักเรียนอีกด้วย เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีสุขภาพจิตที่ดี มีความสุขในการเรียน เช่น ครูประจำชั้นคอยดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิด และมียังมีครูแนะแนวที่เป็นผู้ให้คำแนะนำ ปรึกษา เมื่อนักเรียนมีปัญหาทั้งในด้านการเรียน และเรื่องส่วนตัว เช่น โรงเรียนทุ่งเสียวครูแนะแนว กล่าวว่า โรงเรียนเป็นโรงเรียนที่อยู่ในชุมชนหลากหลายมีปัญหามากมาย ปัญหาของเด็กสืบเนื่องมาจากครอบครัวแตกแยก ฐานะยากจน ผู้ปกครองเสียชีวิตด้วยโรคเอดส์ มีแหล่งอบายมุข เด็กอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่ดี โรงเรียนได้นำทักษะชีวิตเข้ามาประกอบการเรียนการสอน

ให้นักเรียนมีทักษะการปฏิเสธ และติดต่อกับโครงการ Life Net มาให้คำปรึกษาแก่นักเรียน เช่น เรื่องยาเสพติด ความรัก ปัญหาวัยรุ่น ครอบครัว เป็นต้น ในด้านการให้บริการทางด้านสุขภาพ ก็ยังพบปัญหาอยู่บ้าง เช่น การให้การสนับสนุนยาและเวชภัณฑ์ได้น้อยได้การสนับสนุนยาจาก สาธารณสุขปีละประมาณ 2-3 กล่อง ซึ่งในบางครั้งโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่ เช่น โรงเรียนบ้านสันกำแพง และโรงเรียนเวฬุวันไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน โรงเรียนต้องดำเนินการหามาเพิ่มเติมเอง ไม่มีครู อยู่ประจำห้องพยาบาลตลอดเวลาเนื่องจากต้องมีหน้าที่สอน งบประมาณที่ได้รับการสนับสนุน มีน้อย เป็นต้น

แต่ทุกโรงเรียนพยายามที่จะให้บริการทางด้านสุขภาพที่ดีแก่นักเรียนและบุคลากร เพื่อส่งเสริม ป้องกัน รักษาเบื้องต้นแก่นักเรียนทั้งสุขภาพทางด้านร่างกายและสุขภาพจิต เพื่อให้ นักเรียนมีศักยภาพ และมีความพร้อมในการเรียนรู้

8. ปัจจัยนำเข้าด้านความร่วมมือของชุมชน

จากการศึกษาโดยการสัมภาษณ์กับผู้บริหารโรงเรียน ครู เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ผู้ปกครอง องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น พบว่า ทุกโรงเรียนผู้นำชุมชนจะทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการ สถานศึกษาโดยตำแหน่ง และร่วมเป็นคณะกรรมการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพด้วย รวมถึงตัวแทน ผู้ปกครองที่อาสาเข้ามาทำงานกับโรงเรียน ประชุมร่วมปรึกษาหารือถึงปัญหาที่เกิดขึ้นใน โรงเรียนและชุมชน หาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกันเพื่อพัฒนาอย่างแท้จริง โรงเรียนจะจัด กิจกรรมที่เชื่อมโยงกับชุมชนท้องถิ่น ได้แก่ งานวันประเพณีต่าง ๆ วันสำคัญทางศาสนา งานกีฬา งานเฉลิมฉลองต่าง ๆ เป็นต้น เช่น ที่โรงเรียนทุ่งเสียวมีการนำแกนนำในชุมชนมาอบรมเรื่อง สิ่งแวดล้อม และให้เข้าไปปฏิบัติในชุมชนและให้นักเรียนเป็นผู้ประเมิน นำนักเรียนเข้าไปปลูกต้นไม้ ในชุมชนเมื่อมีวันสำคัญต่าง ๆ ส่วนในด้านทัศนคติของผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่ เห็นด้วยกับการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ โดยให้เหตุผล ว่าเป็นสิ่งที่ดีที่จะช่วยพัฒนาให้ บุตรหลานมีสุขภาพร่างกายและจิตใจที่ดี โรงเรียนจะได้มีศักยภาพเพื่อที่จะไม่ต้องนำลูกหลาน เข้าไปเรียนโรงเรียนในเมือง ซึ่งจะเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาภายหลัง และยังทำให้ ชาวบ้านได้รับรู้ถึงสถานการณ์ทางด้านสุขภาพ ทุกคนพร้อมและยินดี ที่จะเข้าร่วมเป็น คณะกรรมการ ให้การสนับสนุนทั้งร่างกาย แรงใจ และกำลังทรัพย์เท่าที่สามารถจะช่วยเหลือได้ และบางครั้งไม่สามารถเข้าร่วมประชุมในเรื่องต่าง ๆ ได้ ถ้าติดธุระจำเป็นก็จะส่งตัวแทนไปแทน และยินดีให้ความร่วมมือทุกอย่างที่โรงเรียนขอความช่วยเหลือ เพราะถือว่าเป็นโรงเรียนของชุมชน เป็นสมบัติที่ชุมชนร่วมกันสร้างขึ้น ชุมชนจะให้ความร่วมมือในการดำเนินงานและช่วยเหลือในด้าน

ต่าง ๆ มากมาย อาทิเช่น การรณรงค์ต่อต้านโรคติดต่อ ให้ความช่วยเหลือจัดหางบประมาณ ช่วยสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในโรงเรียนตามความสามารถ จัดหาทุนการศึกษาให้นักเรียน วิทยากรรับเชิญมาถ่ายทอดความรู้แก่นักเรียน เป็นต้น โรงเรียนและชุมชนจะมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีกิจกรรมต่าง ๆ ที่ดำเนินงานร่วมกัน พี่พาค้ำค้ำกัน ทุกภาคเรียนโรงเรียนจะจัดประชุมครู ผู้ปกครอง เพื่อชี้แจงนโยบาย การทำงานของโรงเรียน และปัญหาของนักเรียนทั้งภาพรวมและเป็นรายบุคคล โรงเรียนแม่แฝกใหม่ เป็นโรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่ของชุมชนอยู่ในเขตบริการของ 4 หมู่บ้าน โรงเรียนได้รับความร่วมมือและสนับสนุนจากชุมชนอย่างมาก เช่น ชุมชนร่วมกันจัดผ้าป่าสามัคคีหาเงินซื้อคอมพิวเตอร์ให้กับโรงเรียนเพื่อยุติให้นักเรียนได้มีโอกาสที่ดีในการศึกษาร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลจัดหางบประมาณสร้างสนามกีฬาของโรงเรียนเพื่อให้นักเรียนและสมาชิกในชุมชนได้ออกกำลังกาย ผู้ปกครองจะแบ่งหน้าที่รับผิดชอบสลับเปลี่ยนมาประกอบอาหารกลางวันให้นักเรียนรับประทานทุกวันโดยไม่ได้รับค่าตอบแทนใด โรงเรียนบ้านสันกำแพง โรงเรียนอยู่ในเขตซึ่งค่อนข้างจะเป็นชุมชนเมือง ความเป็นอยู่ของชุมชนค่อนข้างมีฐานะดี ชุมชนให้ความร่วมมือสนับสนุนโรงเรียน เช่น สมาคมศิษย์เก่าจัดหางบประมาณพัฒนาปรับปรุงโรงเรียน สร้างทางระบายน้ำ จัดหาทุนการศึกษาสำหรับนักเรียนขาดแคลนทุนทรัพย์และได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ สนับสนุนเครื่องคอมพิวเตอร์ ที่โรงเรียนทำหุถุกล้นทราย ผู้นำชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบลให้ความช่วยเหลือจัดหานมให้นักเรียนทุกคนในโรงเรียนได้ดื่มนม ซึ่งเพิ่มจากเดิมที่รัฐจัดสรรให้เฉพาะนักเรียนชั้น ป.1-ป.4 สมาชิกในชุมชนเข้ามาร่วมเป็นวิทยากรท้องถิ่นมาให้ความรู้แก่นักเรียน ร่วมสร้างสวนสมุนไพรเพื่อปลูกจิตสำนึกเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงเรียนวัดเวฬุวัน ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการแสวงหาทรัพยากร นำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาพัฒนาการเรียนการสอน ช่วยหาทุนสร้างสนามกีฬาให้นักเรียนได้ออกกำลังกาย สร้างบ่อเลี้ยงปลาธรรมชาติเพื่อให้เป็นทุนอาหารกลางวันแก่เด็กนักเรียน เป็นต้น จึงพอสรุปได้ว่า การดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพให้บรรลุประสพผลสำเร็จที่ถูกต้องตามหลักการและแนวคิดนั้น โรงเรียนจะดำเนินงานเพียงลำพังมิได้จะต้องมีการส่งเสริมสุขภาพไปยังชุมชนด้วย ดังชุมชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องและเพื่อให้เกิดความคิดว่าโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน มีการประสานสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน

9. ปัจจัยนำเข้าด้านขนาดของโรงเรียน

จากโรงเรียนที่ผู้วิจัยได้เข้าไปทำการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ โรงเรียนที่มีขนาดใหญ่มีจำนวนบุคลากรในโรงเรียนประมาณ 30-50 คน นักเรียนจำนวน 800 คนขึ้นไป และโรงเรียนขนาดกลางมีบุคลากรในโรงเรียนจำนวน 8-10 คน นักเรียนจำนวนไม่เกิน 180 คน ซึ่งขนาดของโรงเรียนจะมีวิธีการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ และความสำเร็จในการดำเนินงานที่แตกต่างกัน คือ โรงเรียนที่มีขนาดใหญ่ การดำเนินงาน การบริหารจัดการ การประสานความร่วมมือระหว่างบุคลากรมีน้อย ไม่ค่อยรับความร่วมมืออย่างเต็มที่ การบริหารจัดการซับซ้อน เกิดการขัดแย้งระหว่างครูภายในโรงเรียน ประกอบกับจำนวนของนักเรียนจำนวนมากทำให้ครูไม่สามารถดูแลสุขภาพอนามัยของนักเรียนในโรงเรียนได้อย่างทั่วถึงเนื่องจากมีภาระงานมาก แต่ในขณะเดียวกันโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่ มีจำนวนบุคลากรมากทำให้สามารถคัดเลือกครูที่เข้ามารับผิดชอบงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพได้หลายท่าน และแบ่งหน้าที่กระจายงานสู่บุคลากรได้มากกว่า การดำเนินงานต้องอาศัยระยะเวลา อาทิเช่น โรงเรียนแห่งหนึ่งเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่มีจำนวนบุคลากรครูและนักเรียนมาก การดำเนินงานในโครงการแปรงฟัน และกิจกรรมคุ้มครองผู้บริโภคไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากไม่ได้รับความร่วมมือจากบุคลากรครูในโรงเรียนในการดูแลนักเรียนอย่างเต็มที่ ประกอบกับสถานที่ในการแปรงฟันไม่เอื้ออำนวย ส่วนในกิจกรรมคุ้มครองผู้บริโภคโรงเรียนไม่สามารถไปตรวจสอบคุณภาพอาหารได้สม่ำเสมอ นักเรียนมีจำนวนมากครูดูแลไม่ทั่วถึง และบรรดาพ่อค้าแม่ค้าไม่ค่อยให้ความร่วมมือและควบคุมของที่เอามาขายไม่ได้จริงจัง ครูอนามัยโรงเรียนแห่งหนึ่งให้เหตุผลว่า โรงเรียนมีขนาดใหญ่ต้องดูแลหลาย ๆ อย่างพร้อมกัน บางครั้งเข้าไปตรวจสอบขนมที่ขายในโรงเรียนและว่ากล่าวตักเตือนพ่อค้าแม่ค้าแสดงความไม่พอใจ และไม่ค่อยที่จะให้ความร่วมมือเท่าที่ควร ไปแจ้งให้ผู้บริหารก็ไม่ดำเนินการขั้นเด็ดขาด แต่ในโรงเรียนที่มีขนาดเล็ก การดำเนินงาน การบริหารจัดการในโรงเรียนค่อนข้างที่ดำเนินงานได้สะดวกรวดเร็วกว่าโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่ จำนวนนักเรียนไม่มากครูสามารถดูแลนักเรียนได้อย่างทั่วถึงครูในโรงเรียนให้ความร่วมมือทำงานกันอย่างจริงจัง เนื่องจากมีจำนวนครูไม่มากทุกคนต้องช่วยกันทำงาน ถ้าทุกคนไม่ช่วยกันทำงานก็จะมีใครทำเพราะมีครูเพียงไม่กี่คน ครูอนามัยโรงเรียนท่าหลุกสันทราย กล่าวว่า เนื่องจากโรงเรียนเป็นโรงเรียนขนาดเล็กมีจำนวนนักเรียนไม่มากครูทุกคนให้ความร่วมมือกันเป็นอย่างดี มีความเป็นกันเองในการทำงานจะขอความช่วยเหลืออะไรก็สะดวก ทำงานได้อย่างรวดเร็ว อีกทั้งผู้บริหารโรงเรียนก็ให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ หากมีปัญหาในการดำเนินงานก็สามารถพูดคุยปรึกษาได้ทันที ฉะนั้นจึงพอสรุปได้ว่าโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนและบุคลากรไม่มาก การดำเนินงานจะเป็นอย่างรวดเร็ว และบุคลากรครูมีความเป็นกันเองทำให้

ทำงานร่วมกันได้อย่างสะดวก และจะพบปัญหาในเรื่องความขัดแย้งระหว่างบุคลากรน้อยกว่า โรงเรียนที่มีขนาดใหญ่ ซึ่งขนาดของโรงเรียนก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานของโรงเรียน ส่งเสริมสุขภาพ

10. ปัจจัยนำเข้าด้านงบประมาณ

จากศึกษาโดยการสัมภาษณ์จากผู้บริหารโรงเรียน ครู เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ประธานองค์การบริหารส่วนตำบล ผลการวิจัยพบว่างบประมาณในการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพนั้นไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน เนื่องจากการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนโรงเรียนนำร่อง ในโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพนั้นแต่ละโรงเรียนจะได้รับการสนับสนุนจากสาธารณสุขจังหวัด โรงเรียนละ 2,000 บาท ซึ่งถือว่าเป็นจำนวนที่ไม่มากเมื่อเทียบกับกิจกรรมที่มีอยู่ในโครงการ เช่น กิจกรรมคุ้มครองผู้บริโภค การกำจัดลูกน้ำยุงลาย ซื้อยาเวชภัณฑ์เพิ่มเติมจากเดิมที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปีละ 2-3 กล่อง ซึ่งไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน การพัฒนาสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน การรณรงค์โรคติดต่อต่าง ๆ ทั้งในโรงเรียนและชุมชน เป็นต้น แต่นอกเหนือจากงบประมาณที่จะได้รับโรงเรียนละ 2,000 บาทแล้ว บางโรงเรียนก็ได้รับการจัดสรรงบประมาณพิเศษจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดในการปรับปรุงพัฒนาโรงเรียนอีก อาทิเช่น โรงเรียนแม่แฝกใหม่ เป็นโรงเรียนที่ได้รับรางวัลโรงเรียนพระราชทานระดับจังหวัดประจำปี 2542 และโรงเรียนสิ่งแวดล้อมดีเด่น ประจำปี 2542 เมื่อเริ่มดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพโรงเรียนได้รับงบประมาณสนับสนุนในการปรับปรุงโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนที่น่าอยู่ ปรับปรุงสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน ได้รับคัดเลือกจากทางสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดให้เป็นโรงเรียนนำร่องในโครงการปรับปรุงโรงอาหารให้ถูกหลักสุขาภิบาล และงบประมาณสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลแม่แฝก ในการปรับปรุงระบบประปาในโรงเรียน เนื่องจากโรงเรียนเป็นโรงเรียนที่อยู่ในสังกัดของรัฐบาลนักเรียนไม่เสียค่าใช้จ่ายในการเรียนทำให้โรงเรียนไม่มีเงินที่จะเข้ามาพัฒนาโรงเรียนจำนวนมาก และงบประมาณที่จัดสรรมาจากกระทรวงศึกษาธิการมีน้อยซึ่งส่วนใหญ่จะเน้นไปทางด้านวิชาการ การจัดซื้ออุปกรณ์การเรียนต่าง ๆ จึงทำให้ไม่สามารถแบ่งมาสนับสนุนในโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพได้อย่างเต็มที่ ซึ่งนอกจากงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนมาจากสาธารณสุขจังหวัดแล้ว โรงเรียนยังได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองชุมชนในการหางบประมาณปรับปรุงและพัฒนาโรงเรียนในด้านต่าง ๆ ซึ่งถือได้ว่างบประมาณที่ได้รับการจัดสรรมีจำนวนจำกัดเมื่อเทียบกับกิจกรรมที่ต้องดำเนินการ เนื่องจากโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพเป็นงานที่กว้าง มีกิจกรรมที่ต้องดำเนินการมากมาย และแต่ละโรงเรียนมีสิ่งที่จะต้องปรับปรุง

พัฒนาแตกต่างกันตามสภาพของโรงเรียน มีบางสิ่งที่โรงเรียนอยากพัฒนาปรับปรุง แต่ยังขาดงบประมาณจึงปรับปรุงเท่าที่ศักยภาพของโรงเรียนจะทำได้ เช่น การพัฒนาสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน ให้เอื้อต่อการเรียนการสอน การสร้างเตาเผาขยะซึ่งมีหลายโรงเรียนที่อยากสร้างแต่ขาดงบประมาณในการดำเนินงาน การสร้างบ่อบำบัดน้ำเสีย การจัดหานมสำหรับเด็กที่มีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ ซึ่งมีจำนวนไม่เพียงพอจากที่รัฐบาลจัดสรรให้ซึ่งมีจำนวนจำกัด ซึ่งถือได้ว่าเป็นเรื่องที่สำคัญมากในการดำเนินงาน โรงเรียนจะขอความช่วยเหลือจากผู้ปกครอง ชุมชน มากก็ไม่ได้ เพราะภาระของผู้ปกครองมีมากและฐานะความเป็นอยู่ก็ยากจน ซึ่งปัจจัยทางด้านงบประมาณถือได้ว่าเป็นสิ่งที่สำคัญมากอีกปัจจัยหนึ่ง ถ้าโรงเรียนไม่มีงบประมาณในบางกิจกรรมอาจต้องยกเลิกหรือระงับกิจกรรมไว้ชั่วคราว แต่โรงเรียนเองก็ได้พยายามแก้ปัญหาโดยหางบประมาณจากส่วนอื่นเข้ามาช่วยสนับสนุนตามศักยภาพที่สามารถทำได้

ในการดำเนินการก็ยังพบปัญหาและอุปสรรค พอสรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาด้านการให้ความร่วมมือของบุคลากรครูในโรงเรียน ในการดำเนินการในช่วงแรกไม่ค่อยได้รับความร่วมมือเท่าที่ควร เนื่องจากครูไม่มีความเข้าใจในงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ และมีงานต้องรับผิดชอบมาก บางครั้งแบ่งงานให้ทำแต่งานไม่เสร็จตามกำหนด
2. บุคลากรทางด้านสาธารณสุขไม่เพียงพอ ในเวลาที่มาตรวจสุขภาพนักเรียนทำให้ดูแลเด็กไม่ทั่วถึง เพราะเจ้าหน้าที่สถานีนามียจะมีจำนวนน้อย
3. ไม่มีครูที่รับผิดชอบดูแลห้องพยาบาลตลอดเวลา เพราะครูต้องมีหน้าที่สอนบางครั้งนักเรียนมาหิยาเอง หรือก็ต้องปิดห้องพยาบาลไว้เวลาที่ไม่ครูอยู่
4. ยาเวชภัณฑ์ไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน ได้รับการสนับสนุนไม่เต็มที่ บางครั้งโรงเรียนต้องจัดหาซื้อเอง
5. งบประมาณในการสนับสนุนโครงการไม่เพียงพอ แต่ละโรงเรียนต้องพยายามหาทุนสนับสนุนเองตามศักยภาพของโรงเรียน